

Latvijas darba tirgus: stiprās un vājās puses no makroekonomikas skatu punkta

Dr. Oļegs Krasnopjorovs

Konference «The Future of Jobs»
24.05.2023.

Prezentācijas plāns

Stiprās puses

Vājās puses

Secinājumi

1. Latvijas darba tirgus: stiprās puses

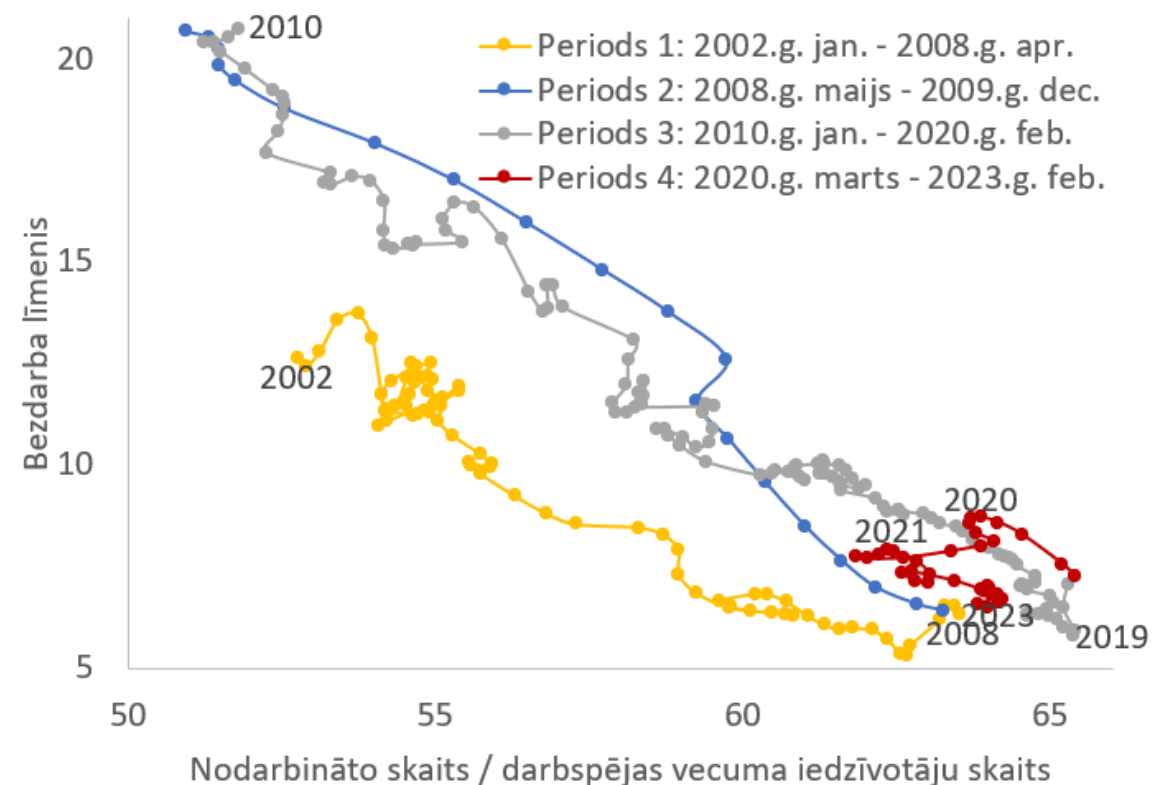
Latvijas darba tirgus pārziemoja pandēmiju un enerģētikas krīzi ar minimāliem zaudējumiem

Latvijas darba tirgus rādītāji pirms un pēc pandēmijas (sezonāli izlīdzinātie dati)

	2020. g. februārī	2023. g. februārī
Nodarbinātības līmenis	65.4	64.2
Bezdarba līmenis	7.3	6.7
Līdzdalības līmenis*	70.5	68.8

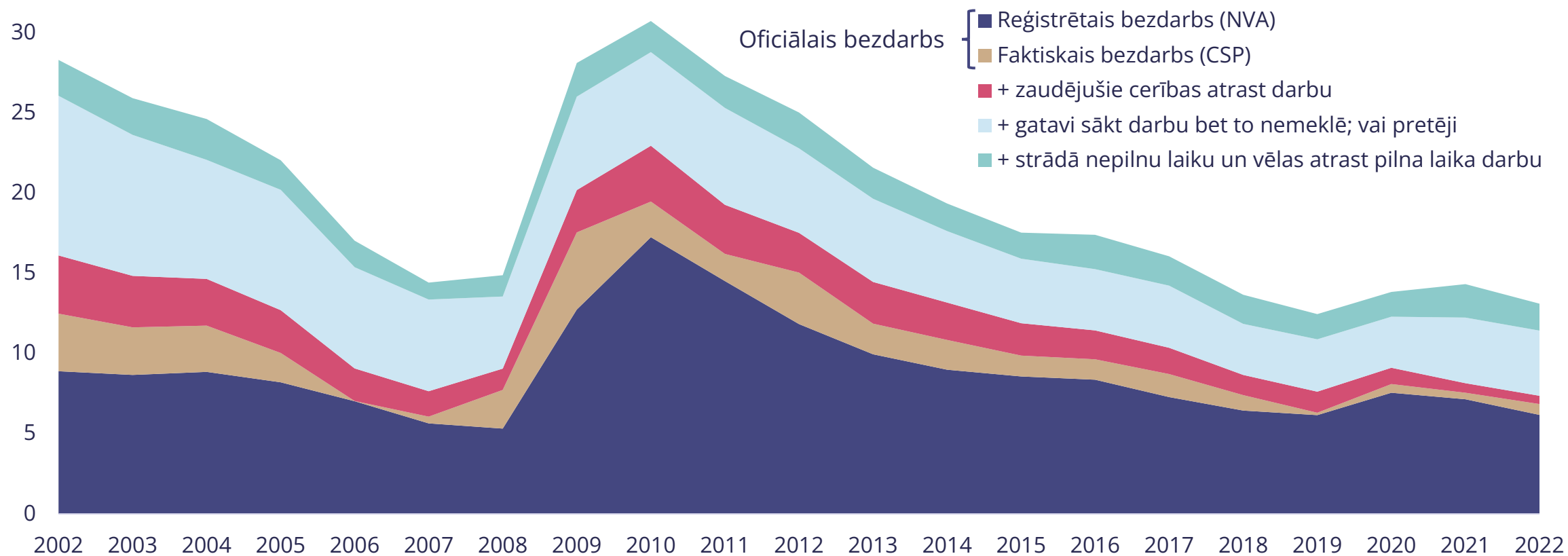
*Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars darbspējas vecuma iedzīvotāju skaitā (15-74 gadi).

Bezdarba un nodarbinātības līmenis Latvijā 2002. – 2023. gadā (%; sezonāli izlīdzinātie dati)

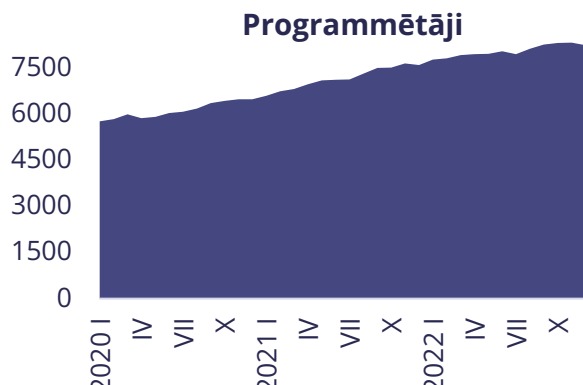
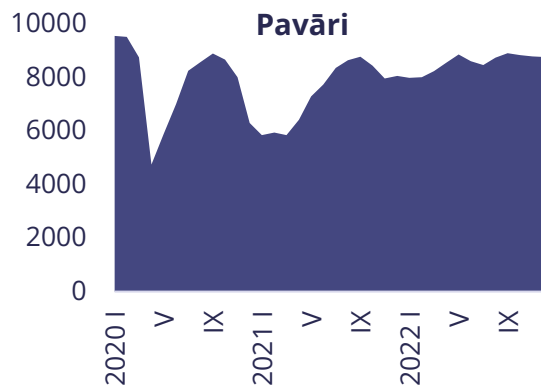
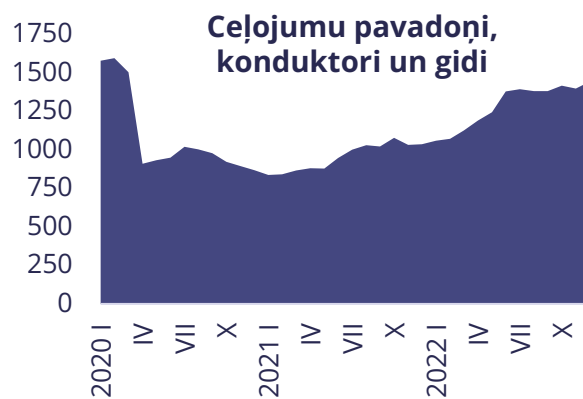
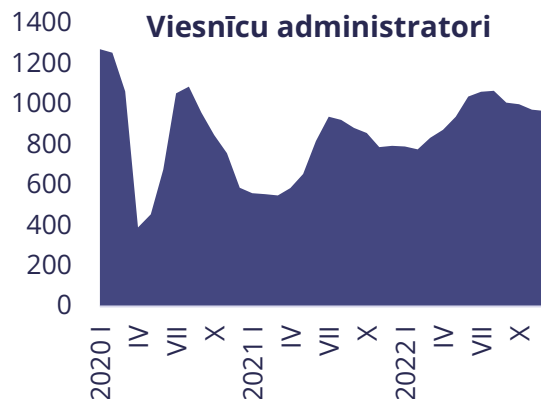
Plašie bezdarba rādītāji arī pieauga tikai mēreni

Oficiālie un plašie bezdarba rādītāji (% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)

Nodarbinātība atkopjas arī pandēmijas visvairāk skartajās profesijās un nozarēs

Darbavietu skaits dažādās profesijās
(2020. g. janvāris – 2022. g. decembris)

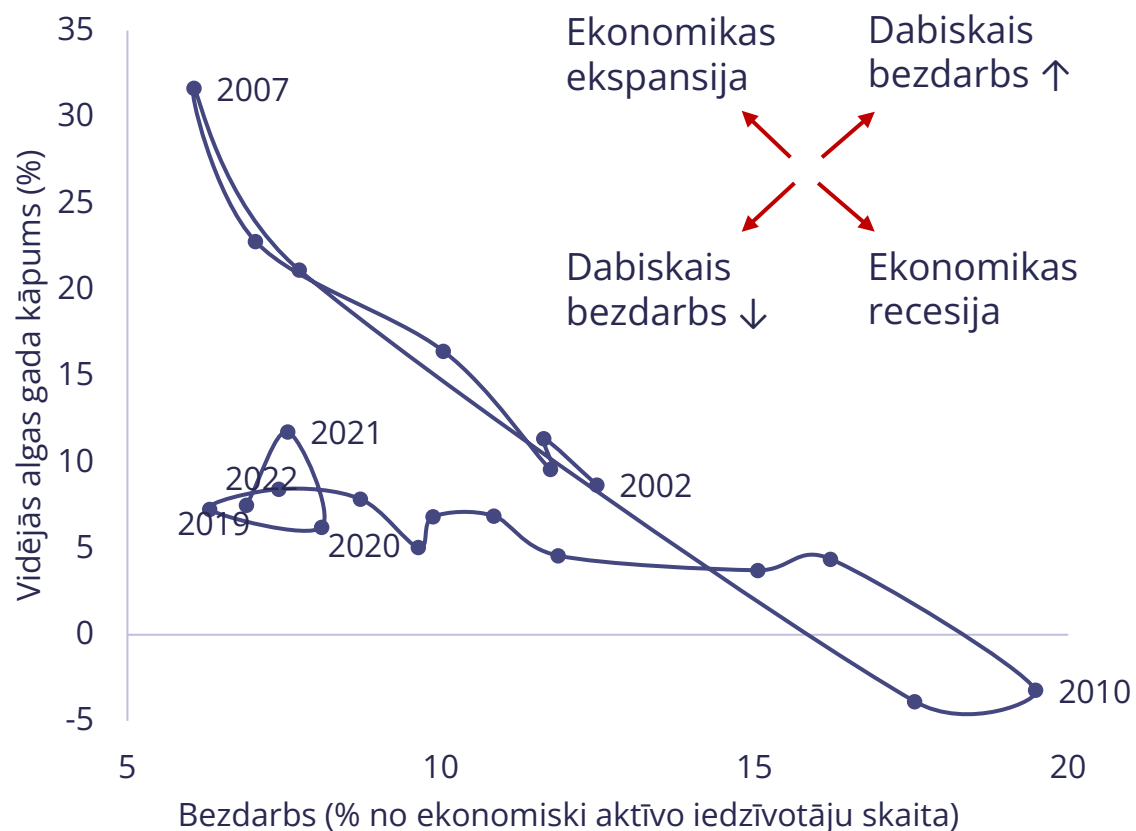
Darba ņēmēju skaits (ar bruto algu virs 400 euro mēnesī) pārmaiņas nozaru dalījumā (% , pret 2019. g. 4. ceturksni, sezonāli izlīdzinātie dati)

	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Izmitināšana un ēdināšana	-2	-55	-30	-44	-57	-40	-26	-24	-12	4	-14	1
Individuālie pakalpojumi	0	-19	-15	-13	-21	-16	-16	-24	-19	-15	-17	-15
Tirdzniecība	1	-9	-4	-4	-9	-2	3	1	4	6	4	5
Profesionālie pakalpojumi	0	-8	-7	-6	-7	-4	-7	-9	-9	-8	-6	-6
Administratīvie pakalpojumi	1	-12	-7	-8	-9	-6	-5	-4	-3	2	2	4
Transports	-1	-11	-9	-9	-10	-8	-6	-8	-8	-7	-8	-7
Elektroenerģija	-1	-2	-2	-3	-4	-4	-5	-6	-7	-6	-7	-6
Ūdens apgāde	1	-2	-2	-1	-1	0	-1	-7	-8	-6	-6	-5
Būvniecība	1	-7	-5	-3	-4	-1	-2	-3	-3	-2	-4	-3
Nekustamais īpašums	-1	-6	-4	-4	0	1	0	-6	-8	-5	-5	-2
Finances	-1	-4	-4	-5	-6	-5	-5	-5	-6	-5	-5	-3
Lauksaimniecība	1	-2	-1	1	1	3	5	4	3	6	7	9
Apstrādes rūpniecība	0	-7	-3	-1	0	4	7	7	6	10	8	8
Valsts pārvalde, izglītība, veselības aprūpe	0	-4	-1	-1	-1	0	1	-1	-2	2	1	2
Informācijas tehnoloģijas	0	-4	-1	2	4	8	8	9	10	14	16	17

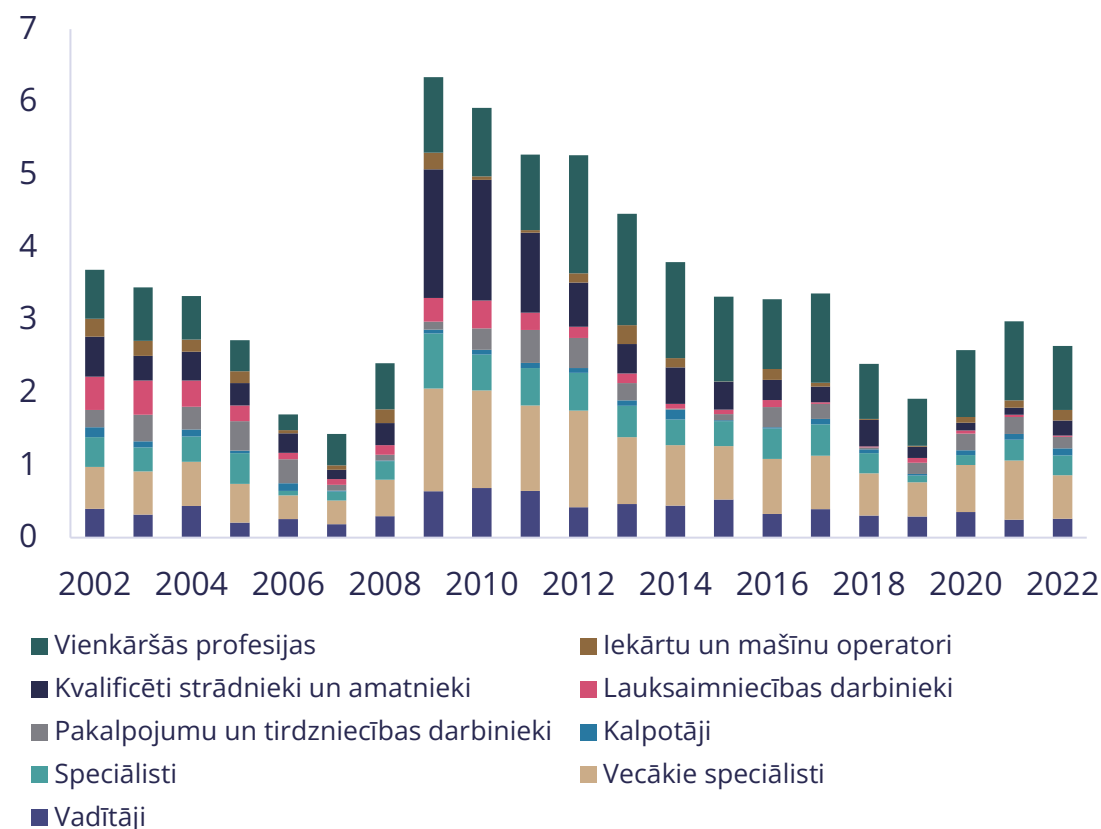
Sarkans (zaļš): salīdzinoši liels darba ņēmēju skaita samazinājums (pieaugums) pārskata ceturksnī.

Tādējādi prasmju nesabalansētība (un dabiskais bezdarbs) pandēmijas laikā gandrīz nepieauga. Viesnīcu administratorus nav jāpār kvalificē par programmētājiem.

Fīlipa līkne Latvijai (2002. – 2022. gads)

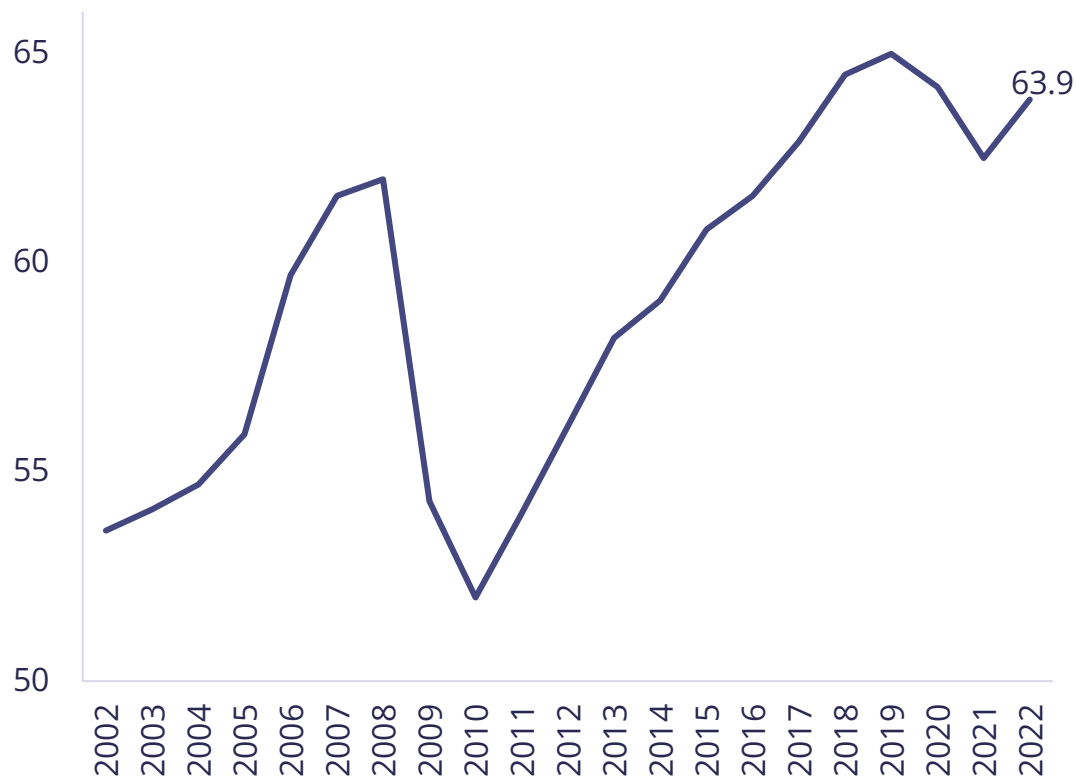

Prasmju nesabalansētība Latvijā profesiju dalījumā* (2002. – 2022. gadā)

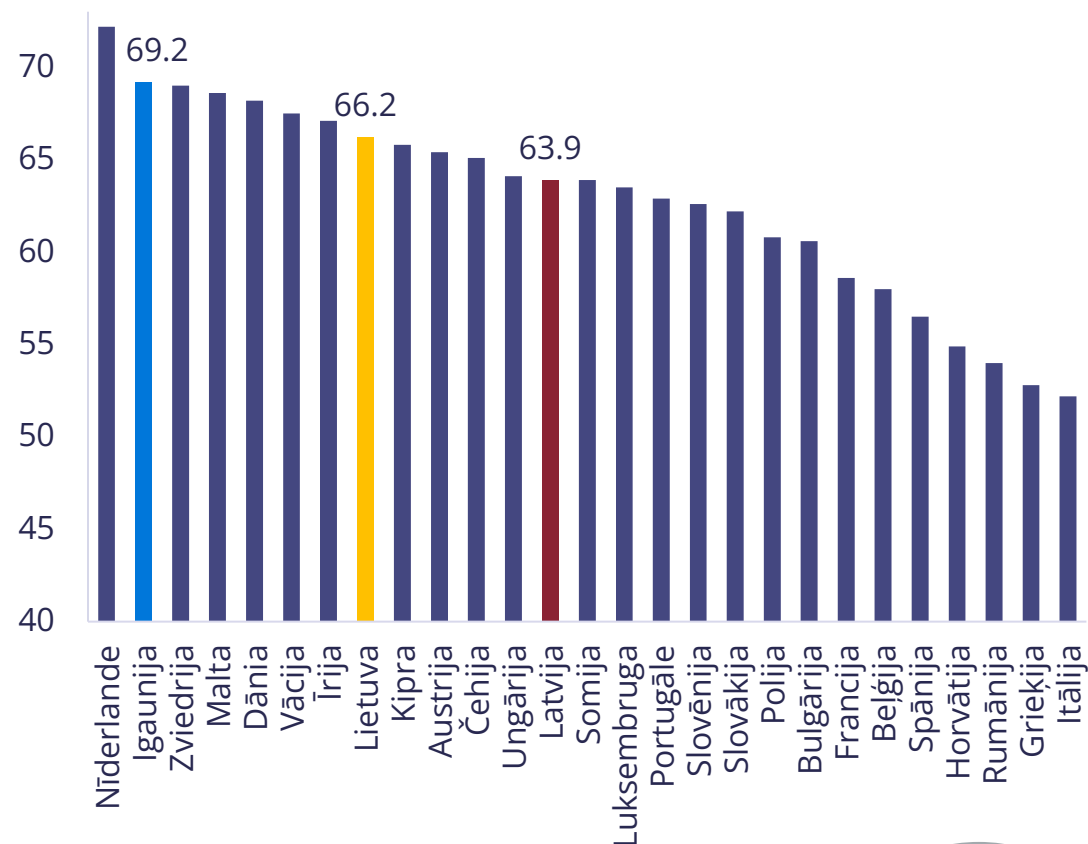

Latvijas nodarbinātības rādītāji tuvu rekordaugstam līmenim un augstāki nekā vairumā Eiropas Savienības valstīs

Nodarbinātības līmenis Latvijā (%; 15-74 gadi)

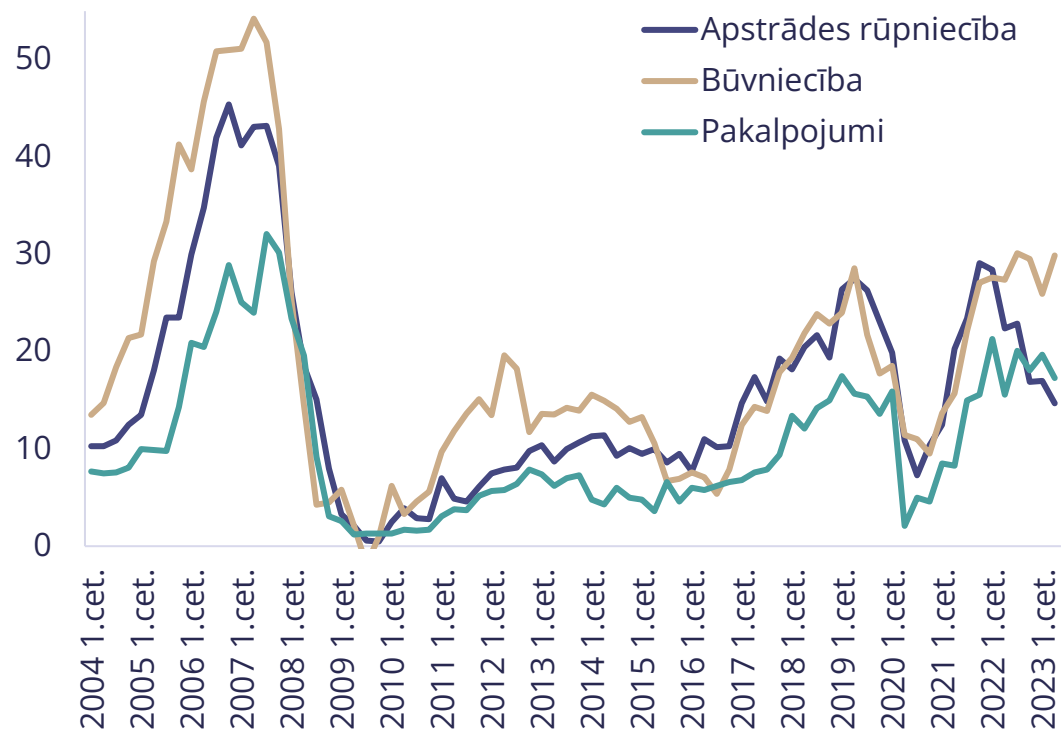

Nodarbinātības līmenis ES valstīs 2022. gadā (%; 15-74 gadi)

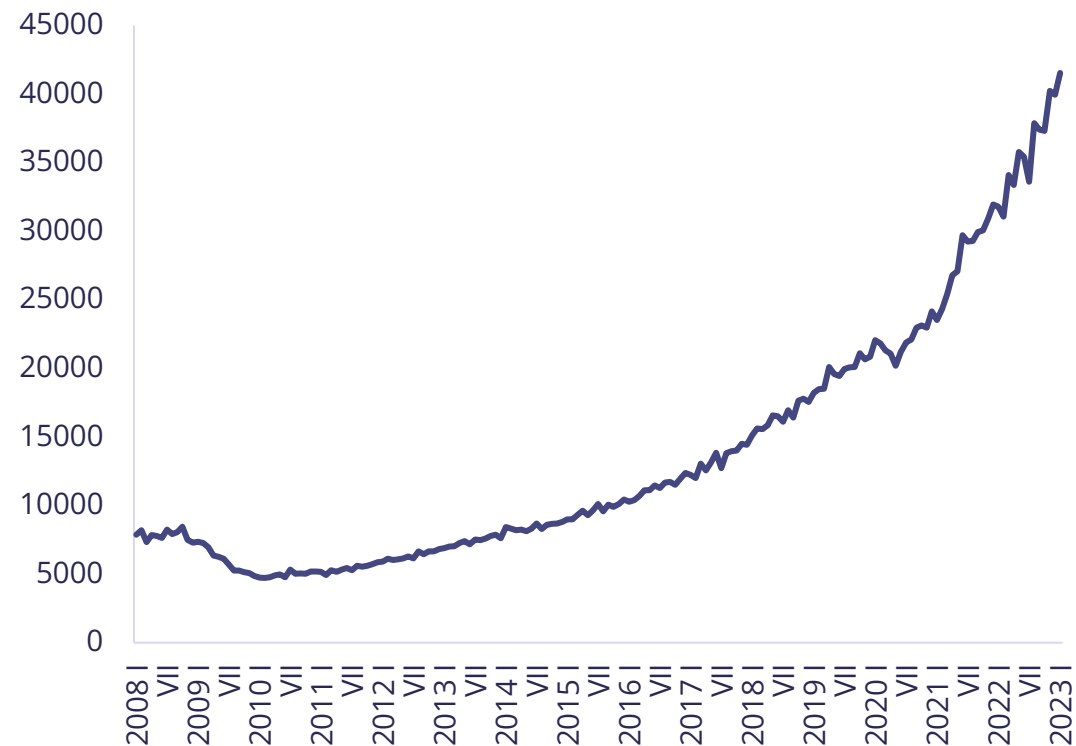

Mērens darbaspēka trūkums ir pamats produktivitātes un atalgojuma kāpumam

Uzņēmēju īpatsvars, kas uzskata darbaspēka trūkumu par būtisku uzņēmējdarbības kavējošo faktoru (%) (sezonāli izlīdzinātie dati)

Darba ņēmēju skaits privātajā sektorā ar algu virs 3 tūkst. eiro (bruto; mēnesī; sezonāli izlīdzinātie dati)

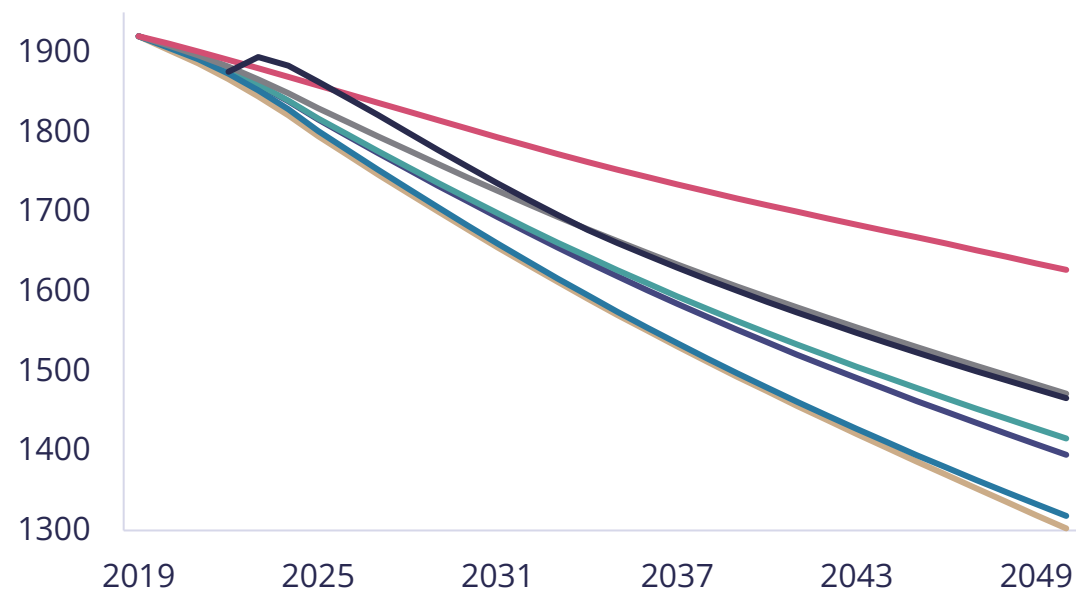

2. Latvijas darba tirgus: vājās puses (= iespējas)

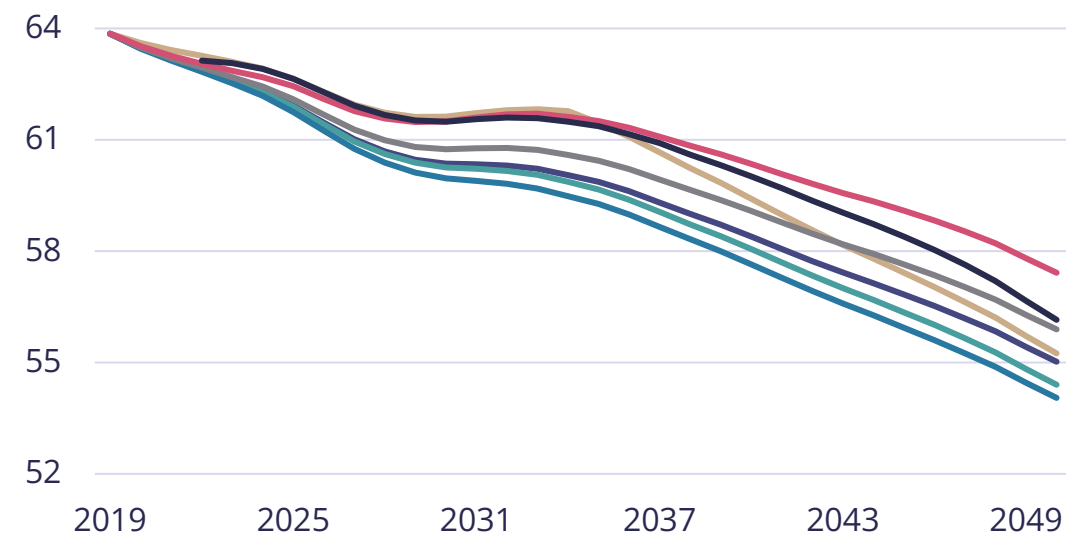
Iedzīvotāju skaits Latvijā turpinās samazināties pēc visiem scenārijiem

Iedzīvotāju skaits (tūkst.)

- Bāzes scenārijs (2019)
- Zemāka mirstība (2019)
- Mazāka migrācija (2019)
- Bāzes scenārijs (2023)
- Zemāka dzimstība (2019)
- Lielāka migrācija (2019)
- Bez migrācijas (2019)

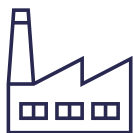
Darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars (%; 15-64 gadi)

- Bāzes scenārijs (2019)
- Zemāka mirstība (2019)
- Mazāka migrācija (2019)
- Bāzes scenārijs (2023)
- Zemāka dzimstība (2019)
- Lielāka migrācija (2019)
- Bez migrācijas (2019)

Tā ir arī iespēja celt produktivitāti un aktivēt iekšējās darba roku rezerves

Veca ekonomikas paradigma

Valsts = milzu rūpnīca, kuras mērķis ir maksimizēt izlaidi.

Cilvēki ir skrūvītes – ražošanas ierīces, kas pakļautas nolietojumam.

Līdzīgi kā izlaides maksimizācijas vārdā var nesaudzēt darbagaldus, arī cilvēkus var "norakstīt" 65 gadu vecumā vai pat agrāk.

Iedzīvotāju skaita kritums un novecošana bremzē ekonomikas izaugsmes tempu.

Jauna ekonomikas paradigma

Ražošanas izlaide kalpo cilvēkam, nevis otrādi.

Ekonomikas apjoms nav pašmērķis, bet tikai instruments, lai uzlabotu dzīves kvalitāti.

Iedzīvotāju novecošana ir svarīgs sasniegums, kas nozīmē garāku un veselīgāku mūžu (plašākas pašrealizācijas iespējas) mums visiem.

Mērens darbaspēka trūkums veicina tehnisko progresu un tādējādi arī produktivitāti un ienākumus. Tā ir iespēja aktivizēt iekšējās darba roku rezerves.

Iekšējās darba roku rezerves joprojām ir būtiskas, tās jāaktivizē

Iekšējās darba roku rezerves Latvijā 2022. gadā (tūkst. cilvēku)

Vecums	Vīrieši	Sievietes
15-19	12.9	13.5
20-24	4.3	4.7
25-29	1.7	2.0
30-34	2.8	1.5
35-39	1.2	
40-44	2.3	2.1
45-49	4.7	2.5
50-54	6.0	0.5
55-59	5.5	0.5
60-64	3.9	
Kopā	45.4	27.4
	72.8	

Jaunieši:

profesionālās izglītības un attiecīgo prakses vietu zema izplatība un prestižs.

Vīrieši pusmūža vecumā:

novcojusi izglītība un zema mūžizglītības izplatība, zemas digitālās prasmes, veselības stāvokļa pasliktinājums.

Iekšējās darba roku rezerves atspoguļo papildu nodarbinātību, ja nodarbinātības līmenis attiecīgajās vecumgrupās sasniegtu ES6 valstu vidējo līmeni. ES6 valstis ir Vācija, Dānija, Nīderlande, Īrija, Zviedrija, Igaunija.

Iekšējo darba roku rezervju aktivēšanas mērķis ir ambiciozs, bet reāls

Vīrieši pusmūža vecumā Latvijā 2022. gadā (tūkst. cilvēku)

Vīrieši	Iedzīvotāju skaits	Nodarbināto skaits	Iekšējā darba roku rezerve	Nenodarbināto skaits samazinās par:
45-49	61.5	50.9	4.7	44 %
50-54	60.9	47.8	6.0	46 %
55-59	58.1	43.3	5.5	37 %
60-64	58.5	36.3	3.9	17 %

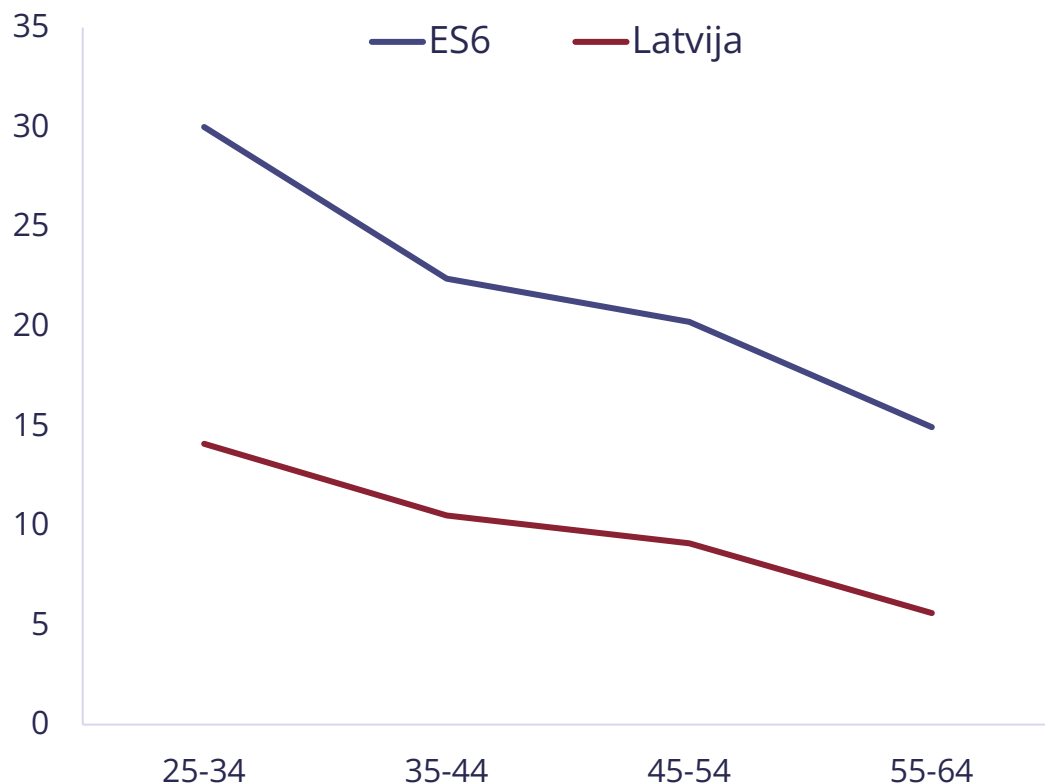
Jaunie vīrieši Latvijā 2022. gadā (tūkst. cilvēku)

Vīrieši	Iedzīvotāju skaits	Nodarbināto skaits	Iekšējā darba roku rezerve	Nenodarbināto skaits samazinās par:
15-19	48.8	3.5	12.9	29 %
20-24	42.3	25.1	4.3	25 %

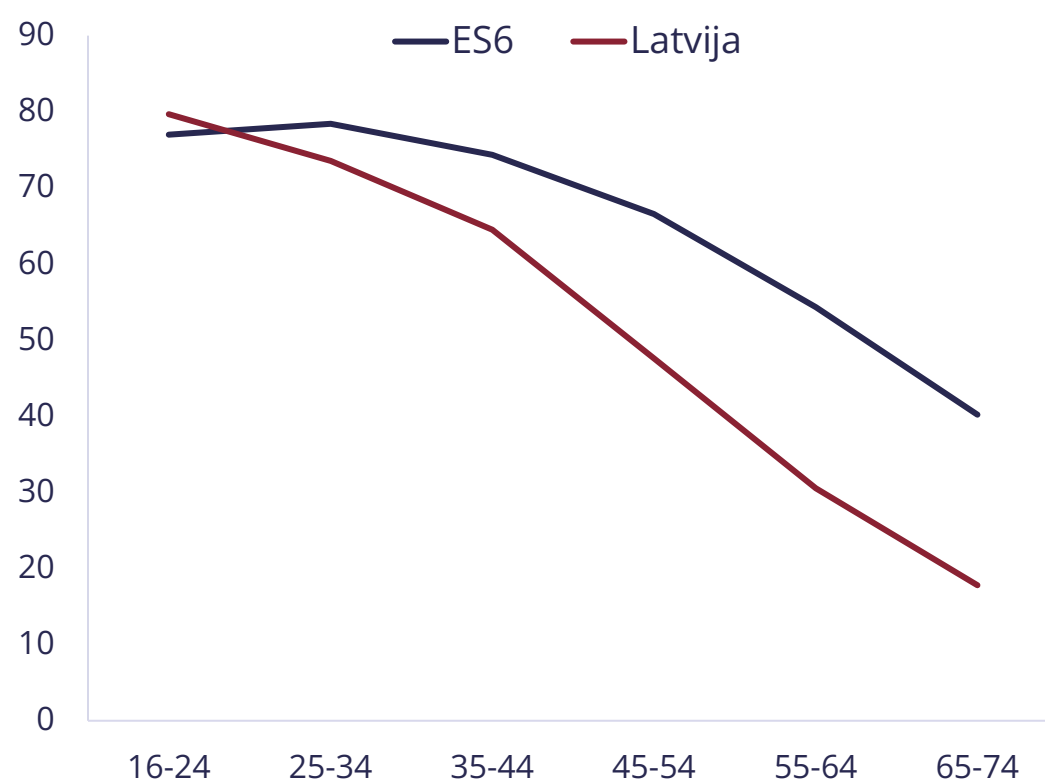
Iekšējās darba roku rezerves atspoguļo papildu nodarbinātību, ja nodarbinātības līmenis attiecīgajās vecumgrupās sasniegtu ES6 valstu vidējo līmeni. ES6 valstis ir Vācija, Dānija, Nīderlande, Īrija, Zviedrija, Igaunija.

Latvijas pieaugušajiem mazāka iesaiste mūžizglītībā un zemākas digitālās prasmes nekā valstīs ar augstu nodarbinātību (ES6)

Pedalījies izglītībā vai apmācībā pēdējo 4 nedēļu laikā (% no iedzīvotājiem; 2022. gadā)

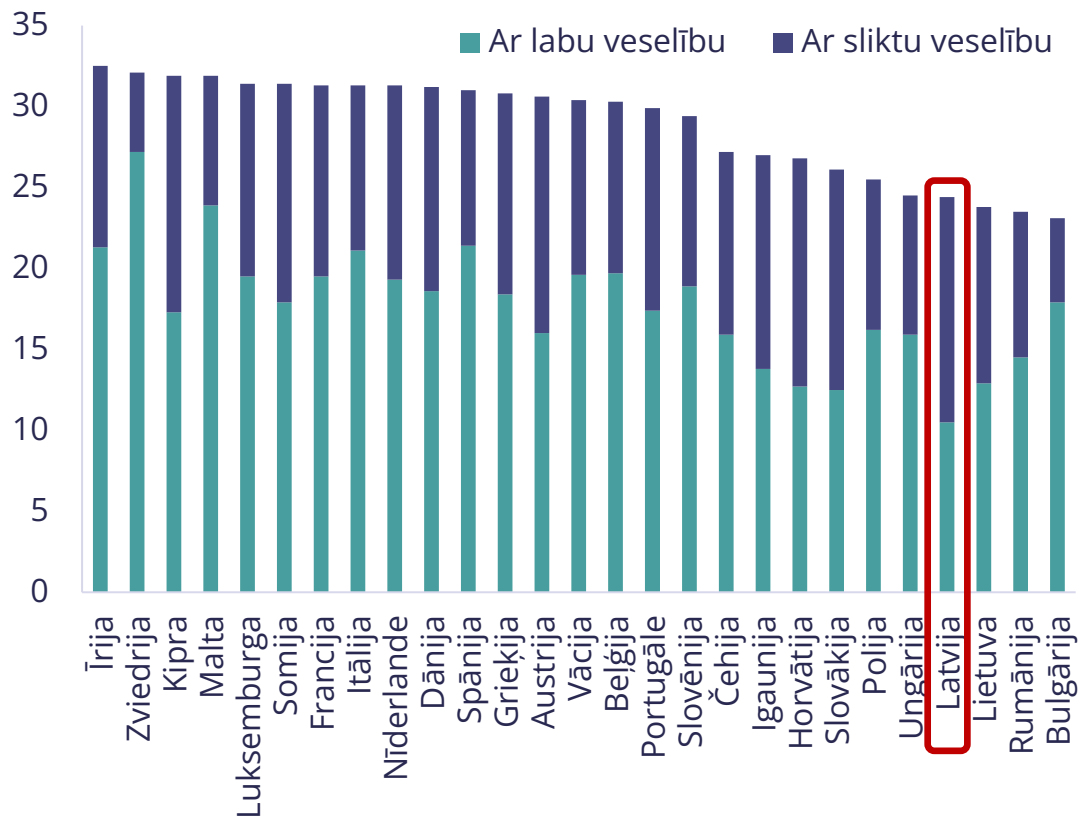

Iedzīvotāji ar digitālām prasmēm vismaz pamata līmenī (% no iedzīvotājiem; 2021. gadā)

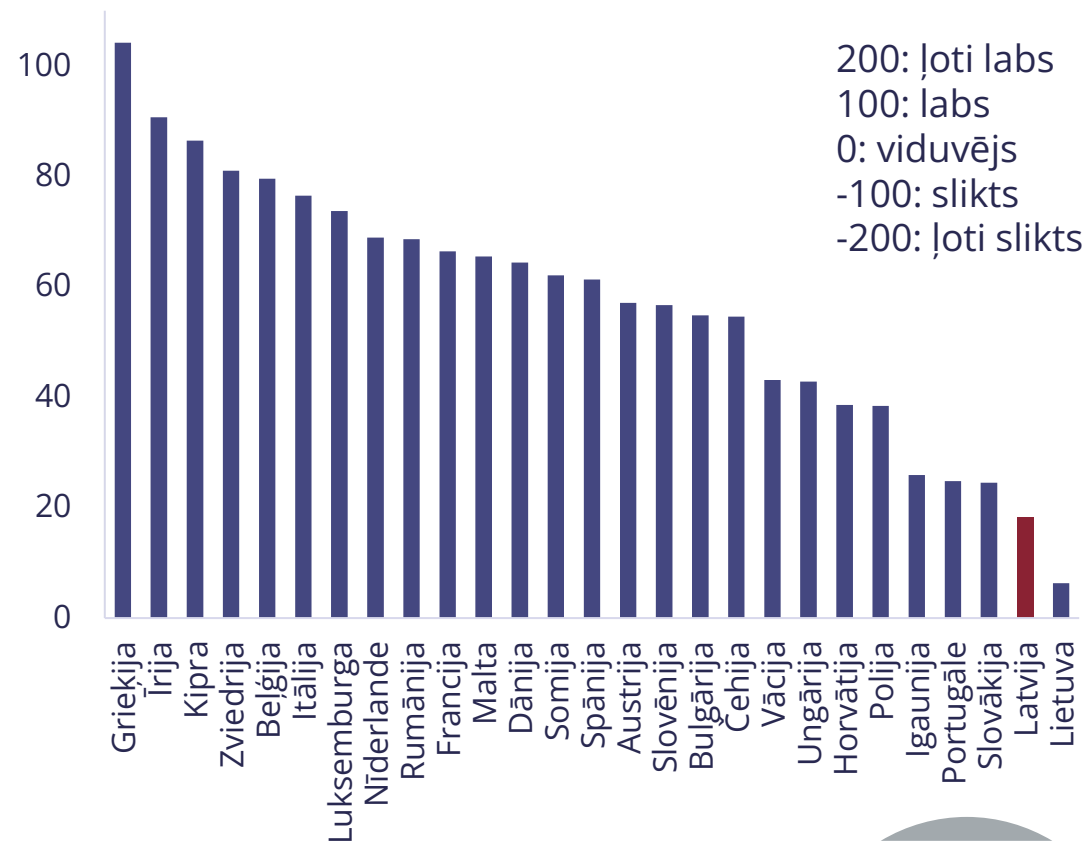

Pensijas vecuma celšana nav panaceja, ja nodarbinātību kavē veselības problēmas

Paredzamais mūža ilgums vīriešiem 50 gadu vecumā (2020. gadā)

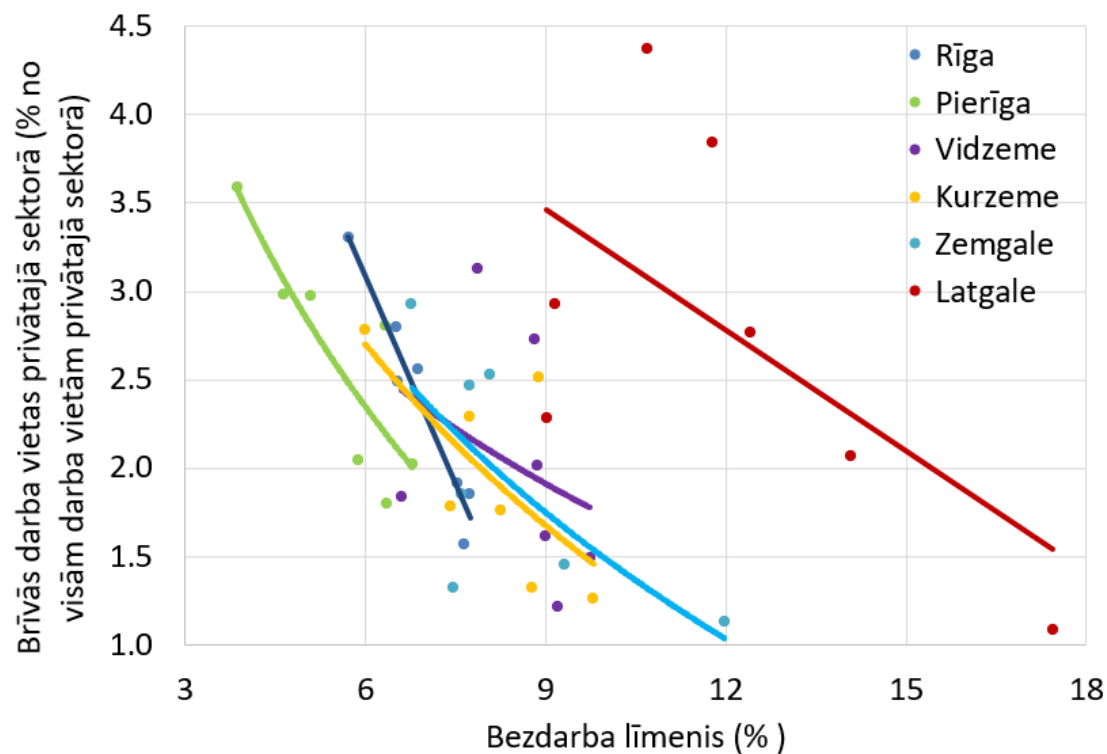

Veselības stāvokļa pašnovērtējums vīriešiem 55-64 gadu vecumā (indekss; 2021. gadā)

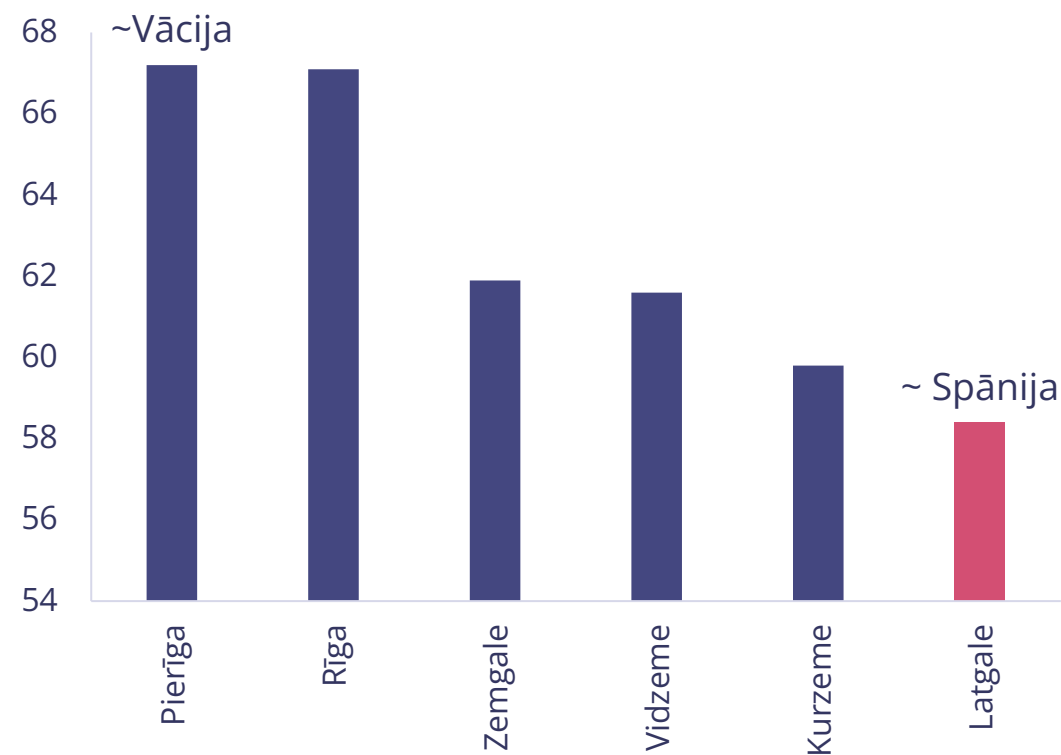
Darba tirgus reģionālās atšķirības joprojām plašas

Beveridža līkne Latvijas reģionos (2016. – 2022. gads)

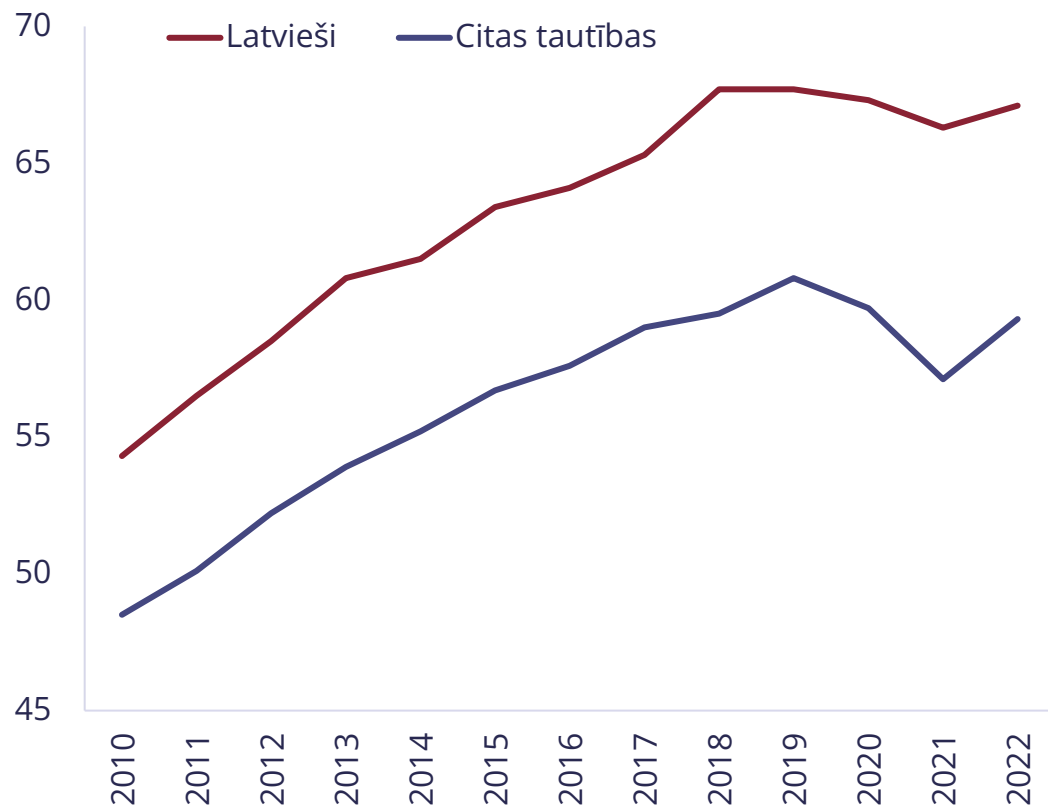
=> Latgalē visneefektīvākais darba tirgus.

Nodarbinātības līmenis (%; 15-74 gadu vecumā; 2022. gadā)

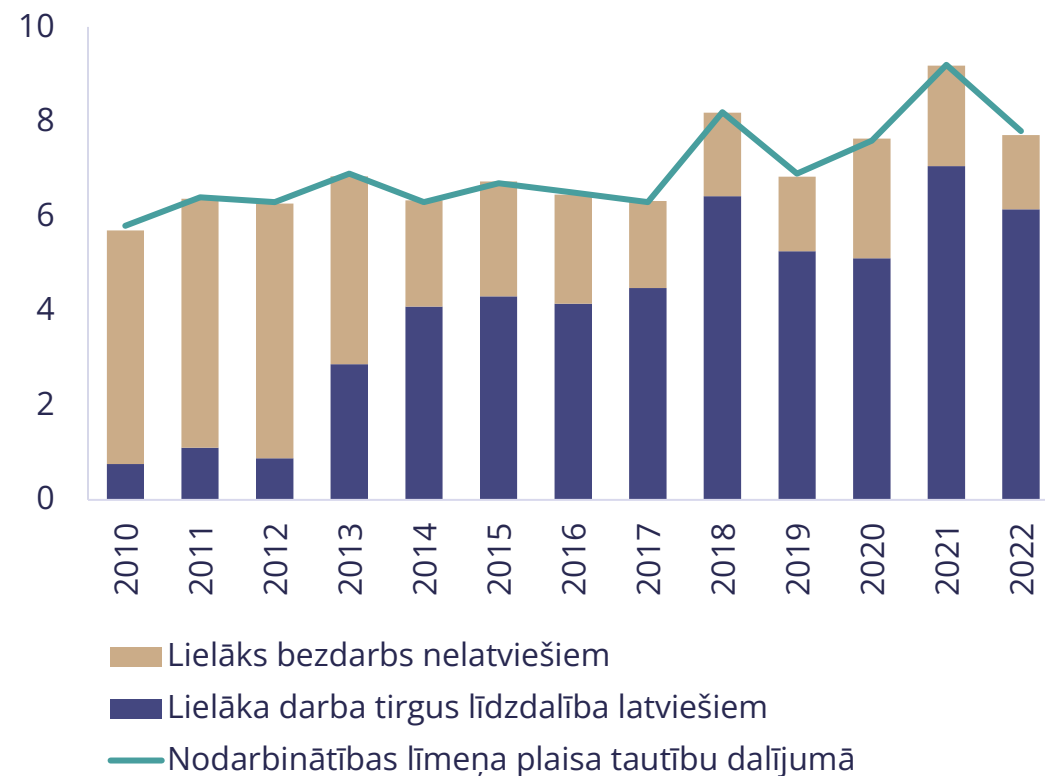

Joprojām noturīgas arī nodarbinātības atšķirības tautību dalījumā

Nodarbinātības līmenis (%; 15-74 gadi)

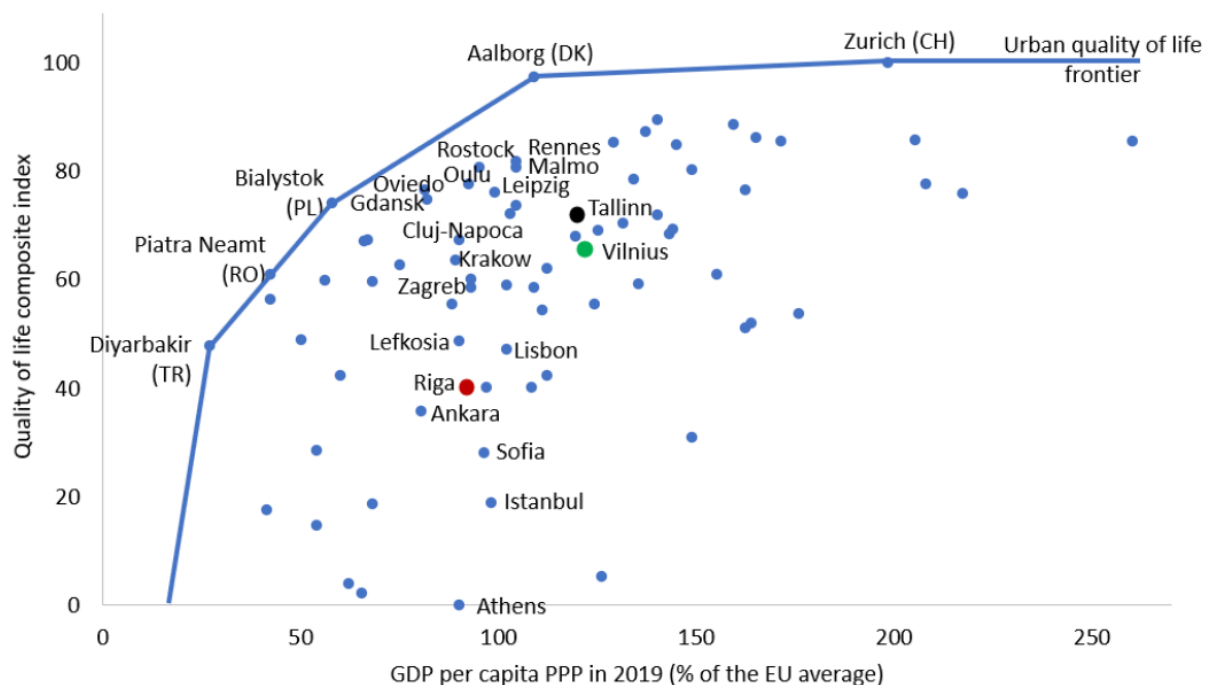

Nodarbinātības plaisas tautību dalījumā dekompozīcija (procentpunkti)

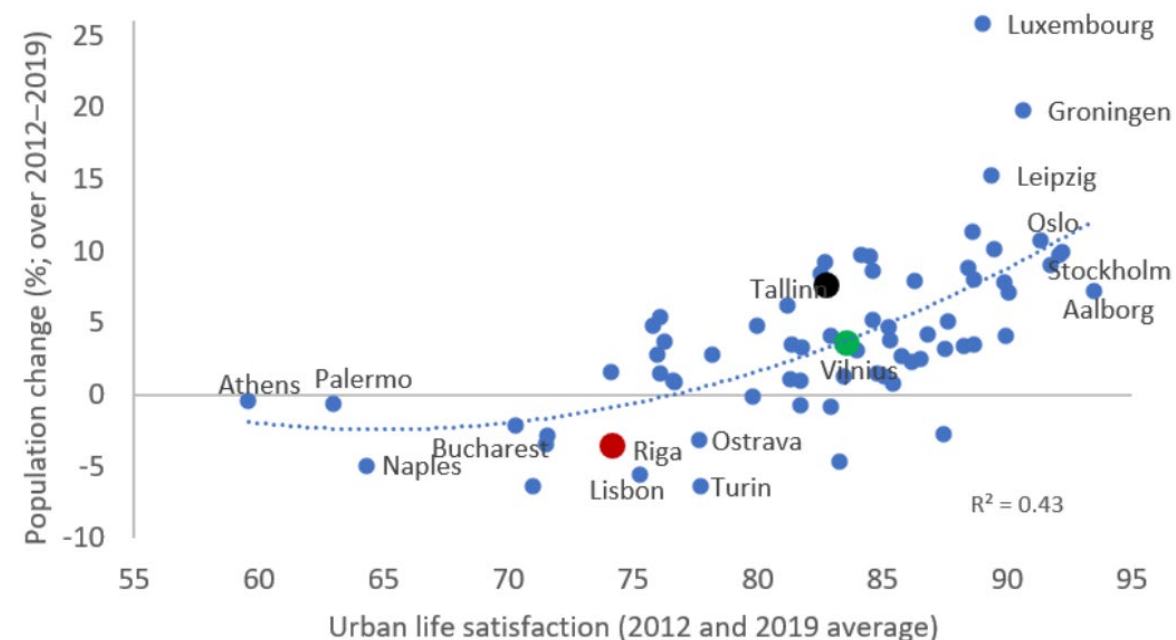

Dzīves kvalitāte galvaspilsētā pagaidām neveicina augsti kvalificētu un radošu cilvēku masveida imigrāciju

Ienākumu līmenis un apmierinātība ar dzīvi Eiropas pilsētās (2019. gadā)

Apmierinātība ar dzīvi un iedzīvotāju skaita pārmaiņas Eiropas pilsētās

Dzīves kvalitātes indekss atspoguļo vairākas dimensijas no Eiropas Komisijas 2019. gada aptaujas: drošība, uzticība cilvēkiem apkārtnē, vides piesārņojums, infrastruktūra, pārvaldība, sabiedriskais transports, apmierinātība ar dzīvesvietu.

0: sliktākais rezultāts starp Eiropas pilsētām; 100: labākais rezultāts.

Secinājumi

Darba tirgus pārziemoja krīzi ar minimāliem zaudējumiem.

Nodarbinātība atkopjas arī pandēmijas visvairāk skartajās profesijās un nozarēs. Tādējādi darba prasmju nesabalansētība pandēmijas laikā gandrīz nepieauga.

Latvijas nodarbinātības rādītāji ir augstāki nekā Eiropas Savienībā vidēji.

Mērens darbaspēka trūkums ir pamats produktivitātes un atalgojuma kāpumam.

Iedzīvotāju skaita samazinājums ir iespēja aktivizēt iekšējās darba roku rezerves (~70 tūkst. cilvēku). Tas ir ambiciozs, bet reāls mērķis.

Instrumenti – izglītības un veselības aprūpes kvalitāte, mūžizglītība, digitālās prasmes, īpašas programmas noteiktiem reģioniem un iedzīvotāju grupām.

Rīgai darba roku piesaistē jākonkurē nevis ar Latvijas reģioniem, bet ar citām Eiropas pilsētām.